

sten werd talrijker, ook het onderscheid der soorten. Vroeger waren Bijbellezing en prediking afdoende, nu gaat het om het buitensporige, liefst zo afwisselend en pikant mogelijk. Het grote doel is: indruk te maken en snelle resultaten te boeken, maar de consequentie is christelijke zenuwachtigheid, het rustige onderzoek dreigt steeds meer te gaan verdwijnen.⁵¹ C. Aalders sprak in verband met het methodistisch activisme van de genade Gods als *pharmakon*, gehanteerd door menselijk initiatief.⁵² Spoedig belandt men zo bij *wetticisme*, *farizeïsme*, *ascetisme*. B. Wielenga laakte de methodistische neiging om van alles een beginsel te maken en dit te gebruiken als fundament voor de stichting van een genootschap dat de zaak gaat uitwerken.⁵³

Vanzelf kwam men op deze wijze tot het constateren van *sectarisme*. In Zwitserland werd dit de methodisten aangewreven. De predikant J.J. Chenevière heeft er een manuscript, nog aanwezig in het archief van de Compagnie des Pasteurs te Genève, aan gewijd. Hij zag tegenspraak tot de Heilige Schrift, de waarheid van de Hervorming en de volkskerk. Hij gaf af op de ongepaste, te hoge plaats voor de vrouw. In Nederlandse publicaties worden soortgelijke verwijten gelanceerd. Saussaye was van oordeel dat het methodisme alle nadruk legde op de onzichtbare kerk.⁵⁴ Wie zoiets leest, denkt terug aan Wesleys organisatievermogen en aan de breed opgebouwde structuur van circuits en groepsvorming.

Sectarisme - men beluistert de beschuldiging bij een voorzichtig wetenschapsmens als B. ter Haar, die constateerde dat het methodisme zich tegen de hiërarchie van de Engelse staatskerk kantte.⁵⁵ Hij verwarde kennelijk Wesley met de Quaker George Fox. Hij vergat dat Wesley een bevoegd ambtsdrager in de Anglicana was en gebleven is en waar nodig voor zijn beweging de figuur van de bisschop heeft aanvaard. Dat hij

51. J.H. Gunning J.Hzn in *Pniël* 1892, 229v.; A. Kuyper in *De Heraut* 775, 30 oktober 1892. Vgl. Kuypers inleiding op het congres van 11 januari 1887 te Amsterdam toen hij, sprekend over 'gereformeerd', verzuchtte af te willen van de onrust onzer methodisten.

52. C. Aalders, *Spiritualiteit. Geestelijk leven vroeger en nu*, 's-Gravenhage, 1969, 112.

53. B. Wielenga, *Het methodisme*, Kampen, 1900, 12. Dit was een referaat voor de Zuidhollandse predikantenconferentie te 's-Gravenhage, 6 juni 1900.

54. D. Chantepie de la Saussaye, *La crise religieuse en Hollande*, Leiden, 1860, 107. Hij deed zijn uitspraak om aan te duiden welk een verschil er was met zijn blad *Ernst en Vrede*, dat de nadruk legde op l'église visible. Vgl. zijn *De godsdienstige Bewegingen van dezen Tijd in haren Oorsprong geschetst*, Rotterdam, 1863, 156, waar hij het methodisme in dit opzicht zelfs 'krankheid' aanwrijft. Dat is later weer overgenomen door G.J. Vos Azn., in zijn *Groen van Prinsterer en zijn tijd*, deel I, Dordrecht, 1886, 287 en door H.H. Kuyper in *De christelijke vrijheid*, Kampen, 1898, 73.

55. B. ter Haar, *De historiografie der kerkgeschiedenis*, deel II, Utrecht, 1873, 281.